

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nejvyšší soud nově ke smluvní pokutě z konkurenční doložky

Nejvyšší soud, zejména jeho senát č. 21, rozhoduje o sporech z konkurenčních doložek sjednaných podle zákoníku práce poměrně často.[1] Přestože ke konkurenčním doložkám i souvisejícím smluvním pokutám existuje poměrně bohatá judikatura, v praxi zůstává stále dost otázek otevřených. Za poslední zajímavé rozhodnutí ze strany Nejvyššího soudu se dá považovat rozhodnutí z 27. června 2018, sp. zn. 21 Cdo 1922/2018 („Rozhodnutí“). Autor v tomto článku shrnuje závěry tohoto Rozhodnutí a pokouší se je zanést do kontextu dosavadní judikatury.

GLATZOVA & Co.

Přiměřenost smluvní pokuty

Ze zákona vyplývá, že smluvní pokuta musí být přiměřená povaze a významu podmínek konkurenční doložky.[2] Smluvní pokuta by měla být sjednána zejména s ohledem na (i) dobu trvání závazku zaměstnance; (ii) postavení zaměstnance, resp. povahu a význam (hodnotu) informací a poznatků, které zaměstnanec pravděpodobně nabude v souvislosti s výkonem pracovní činnosti; a (iii) výši peněžitého vyrovnání, které zaměstnavatel zaměstnanci za dodržování konkurenční doložky poskytuje.

Přiměřenost smluvní pokuty bude soudem posuzována vždy *ad hoc*. S ohledem na závažné důsledky, které s sebou neplatnost sjednané smluvní pokuty může nést,[3] musí zaměstnavatel vždy pečlivě zvážit, jakou výši smluvní pokuty zaměstnanci navrhne. Polemika nad adekvátní výši smluvní pokuty přesahuje rozsah tohoto článku, připomeňme nicméně v této souvislosti rozhodnutí Nejvyššího soudu,[4] kterým potvrdil závěry soudu prvního stupně o nepřiměřenosti smluvní pokuty sjednané oproti peněžitému vyrovnání *„téměř v trojnásobné výši, aniž by byla výše smluvní pokuty přiměřená povaze zaměstnancem získaných informací, neboť žalobcem užívané marketingové a obchodní postupy jsou běžné“*. [5]

Následky nepřiměřenosti smluvní pokuty

Bude-li v rámci konkurenční doložky sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta, vystavuje se zaměstnavatel, s ohledem na dovozovanou absenci moderačního práva soudu,[6] riziku neplatnosti smluvní pokuty. To s sebou nese mnohem závažnější důsledek, než by se na první pohled mohlo zdát.

Nejvyšší soud opakovaně judikuje, že *„Dohodu o konkurenční doložce je [...] třeba vždy chápat jako vzájemný (synallagmatický) závazek, při němž si účastníci bývalého pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem a jsou si navzájem dlužníky i věřiteli [...]“* [7] Nad to Nejvyšší soud dovozuje, že tyto závazky jsou od sebe neoddělitelné. [8] Přestože tedy ujednání o smluvní pokutě není podstatnou náležitostí konkurenční doložky, neplatnost smluvní pokuty způsobuje i neplatnost samotné konkurenční doložky. Důsledkem pak v případě prohlášení konkurenční doložky za neplatnou bude povinnost zaměstnavatele nahradit způsobenou škodu zaměstnanci, který se podle

neplatné konkurenční doložky řídil, ač její neplatnost sám nezpůsobil.[9]

Dodejme, že výše uvedený závěr byl přijat za účinnosti starší právní úpravy. Podle nového občanského zákoníku,[10] konkrétně podle jeho ustanovení § 574, je na právní jednání „*třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.*“ Toto ustanovení je třeba považovat za jednu ze stěžejních zásad rekonstruovaného soukromého práva a je tedy otázkou, zda Nejvyšší soud nepovede k přehodnocení dosavadního přístupu.

Moderace smluvní pokuty

Kromě prohlášení nepřiměřené vysoké smluvní pokuty za neplatnou se vždy nabízela i možnost moderace nepřiměřené pokuty soudem. Ostatně i ve sporu, v rámci kterého bylo učiněno Rozhodnutí, se soudy nižších instancí touto otázkou zabývaly. Soud prvního stupně nejprve smluvní pokutu moderoval, načež druhoinstanční soud označil moderaci za nepřípustnou. Nejvyšší soud se vyřešení této otázky v Rozhodnutí nakonec vyhnul.

Připomeňme, že občanský zákoník účinný do 31. prosince 2013[11] neobsahoval, na rozdíl od obchodního zákoníku účinného do téhož dne,[12] výslovné připuštění moderačního práva soudu v případě nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty. Soudy tak bylo dovozováno, že v případě občanskoprávních, tedy i pracovněprávních, vztahů, není možné smluvní pokutu moderovat a ustanovení o smluvní pokutě nezbyvá než prohlásit za neplatné. V rámci rekonstrukce však s novým občanským zákoníkem přišla výslovná úprava moderačního práva i v občanskoprávních vztazích.[13] Krom toho lze v novém občanském zákoníku najít i o obecnou klauzuli ukládající soudu, aby moderoval právní jednání, jež by mělo být neplatné pouze z důvodu spočívajícího v „*nezákonném určení množstevního, časového, územního nebo jiného rozsahu.*“.[14]

Dle autorova názoru tak mají soudy podle nové právní úpravy možnost, resp. povinnost moderovat i nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu sjednanou podle zákoníku práce. S ohledem na abstraktní dispozici právní úpravy přiměřenosti smluvní pokuty, a tedy i náročnost určení její adekvátní výše při sjednávání konkurenční doložky, lze tento postup jen doporučit. Nota bene v případě, kdy se s neplatností smluvní pokuty může pojít i neplatnost celé konkurenční doložky - viz výše.

Okamžik posouzení přiměřenosti

Zásadní otázkou pro posouzení přiměřenosti smluvní pokuty je okamžik, ke kterému se má přiměřenost hodnotit. V této otázce je rozhodovací praxe poměrně ustálená a Nejvyšší soud se k ní opětovně vyjádřil i v rámci Rozhodnutí: „*pro přiměřenost smluvní pokuty je přitom rozhodná doba, kdy byla konkurenční doložka sjednána.*“ Z tohoto pohledu je irelevantní, zda oproti očekávání zaměstnanec žádné významné know-how nakonec nezíská či zda jej ve prospěch konkurentů bývalého zaměstnavatele vůbec nepoužije.[15] Irelevantní je pak i např. rozsah porušení konkurenční doložky, období, kdy k porušení došlo či zda zaměstnavateli vůbec vznikla nějaká újma.

Došlo-li tedy zaměstnancem k porušení konkurenční doložky, byť i v bagatelním rozsahu, měl povinnost uhradit zaměstnavateli sjednanou smluvní pokutu. V případě, že se zaměstnanec proti povinnosti uhradit smluvní pokutu bránil, posuzoval soud přiměřenost smluvní pokuty ke dni sjednání konkurenční doložky. Rozsah porušení pak dále zkoumat nemusel, neboť, jak již bylo uvedeno výše, moderace smluvní pokuty přípustná nebyla.

Shora nastíněný postup mohl vést k nespravedlivé situaci, kdy byl zaměstnanec povinen uhradit vysokou smluvní pokutu i v případě, kdy z jeho strany došlo pouze k formálnímu či zanedbatelnému porušení konkurenční doložky, bez vzniku jakékoliv újmy na straně zaměstnavatele. Tak tomu

ostatně bylo i ve sporu v rámci kterého učinil Nejvyšší soud Rozhodnutí.

Závěry Rozhodnutí

V Rozhodnutí šlo o spor zaměstnance, který u žalobce pracoval na pozici obchodního manažera. V pracovní smlouvě, resp. jejím dodatku, byla sjednána konkurenční doložka. V ní se zaměstnanec zavázal zdržet se po dobu jednoho roku výkonu výdělečné činnosti, která by byla shodná s předmětem činnosti (původního) zaměstnavatele nebo která by měla vůči zaměstnavateli soutěžní povahu. V případě porušení konkurenční doložky byla sjednána smluvní pokuta ve výši odpovídající výši peněžitého vyrovnání, které zaměstnavatel za dodržování konkurenční doložky celkem poskytne. V kontextu výše uvedených pravidel pro posuzování přiměřenosti smluvní pokut se tak obecně dá konstatovat, že tato smluvní pokuta byla sjednána v přiměřené výši. Tento závěr v Rozhodnutí potvrdil i Nejvyšší soud.

K jinému závěru bychom však zřejmě došli v případě, kdyby byla přiměřenost smluvní pokuty hodnocena až v okamžiku jejího uplatnění. Pracovní poměr zaměstnance u nového zaměstnavatele, konkurenta původního zaměstnavatele, trval pouhých několik dní (necelý pracovní týden) a byl ukončen z iniciativy zaměstnance (zrušením ve zkušební době). Ze strany zaměstnance tak formálně sice došlo k porušení konkurenční doložky, rozsah tohoto porušení však byl zcela zanedbatelný. Jak již bylo uvedeno výše, soud prvního stupně se zde zjevnou nespravedlnost pokusil narovnat moderací výše smluvní pokuty, kterou snížil na 1/12. S odkazem na nepřipustnost moderace smluvní pokuty pak soud druhého stupně rozhodnutí změnil tak, že původnímu zaměstnavateli přiznal nárok na úhradu celé částky smluvní pokuty.

Nejvyšší soud se následně při narovnávání zjevně nespravedlivé situace vydal jinou cestou než soud prvního stupně a konstatoval, že *„nelze za této situace po žalované spravedlivě požadovat zaplacení smluvní pokuty za porušení smluvní povinnosti vyplývající z konkurenční doložky [...], a proto výkon práva žalobkyně spočívající v tomto požadavku je třeba hodnotit jako rozporný s dobrými mravy ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák.[16]“* Nejvyšší soud tak v tomto případě de facto provedl druhé kolo hodnocení přiměřenosti smluvní pokuty, a to ke dni porušení konkurenční doložky. Pro podporu svých závěrů Nejvyšší soud zdůraznil zejména bagatelní rozsah porušení konkurenční doložky ze strany zaměstnance. Připomněl také, že pro případ zneužití nabytého *know-how* ze strany zaměstnance měl původní zaměstnavatel i jiné možnosti ochrany (např. prostředky ochrany proti nekalé soutěži včetně možnosti uplatnění náhrady škody či trestněprávní postih[17]), než požadovat sankci v podobě smluvní pokuty sjednané v konkurenční doložce.

Závěr

Rozhodnutí lze považovat za pozitivní odklon od dosavadního formalismu Nejvyššího soudu při rozhodování o konkurenčních doložkách sjednaných podle zákoníku práce a tato skutečnost je autorem hodnocena kladně. Nezbývá než doufat, že podobně přistoupí Nejvyšší soud i k dalším sporným otázkám nastíněným výše.

Mgr. Jan Peřinka,
koncipient / Associate

[GLATZOVA & Co., s.r.o.](#)

Betlémský palác

Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440
Fax: +420 224 248 701
e-mail: office@glatzova.com

- [1] Pojednává-li autor v tomto článku o konkurenční doložce, má namysli právě konkurenční doložku sjednanou podle § 310 zákona č. 262/2006, zákoníku práce, v platném znění.
- [2] § 310 odst. 3 in fine zákona č. 262/2006, zákoníku práce, v platném znění.
- [3] K tomu viz výklad dále.
- [4] Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 19. února 2016, sp. zn. 21 Cdo 4393/2015.
- [5] Rozhodnutí Okresního soudu Praha - východ z 12. srpna 2014, sp. zn. 7 C 32/2013.
- [6] K tomu viz výklad dále.
- [7] Tento závěr zopakoval Nejvyšší soud i v Rozhodnutí.
- [8] Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu z 19. února 2016, sp. zn. 21 Cdo 4393/2015 a z 12. srpna 2004, sp. zn. 21 Cdo 525/2004.
- [9] Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu z 19. února 2016, sp. zn. 21 Cdo 4393/2015 a z 30. října 2009, sp. zn. 21 Cdo 1773/2008.
- [10] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- [11] § 300 a násl. zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění zákona č. [428/2011](#) Sb.
- [12] § 301 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku, ve znění zákona č. [179/2013](#) Sb.
- [13] § 2051 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, v platném znění.
- [14] § 577 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, v platném znění.
- [15] V této souvislosti nicméně připomeňme ustálenou praxi Nejvyššího soudu, podle kterého není porušením konkurenční doložky, pokud se zaměstnanec nechá u nového zaměstnavatele zaměstnat na pozici, ve které nemůže know-how nabyté u původního zaměstnavatele využít. To platí i v případě, kdy vůči sobě budou původní a nový zaměstnavatel v konkurenčním vztahu. Příkladem může být hotelový manažer, který se u konkurenčního hotelu nechá zaměstnat na pozici kuchaře. V této situaci původní zaměstnavatel ve vymáhání smluvní pokuty z konkurenční doložky úspěšný nebude a nezbude mu než postupovat podle ustanovení o nekalé soutěži.
- [16] § 3 odst. 1 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění zákona č. [428/2011](#) Sb., dnes § 2 odst. 3 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, v platném znění.
- [17] Trestný čin porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže - § 248 zákona č. 40/2009, trestního zákoníku, v platném znění.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Nová pravidla ICC pro rozhodčí řízení: Přehled klíčových změn účinných od 1. června 2026](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)

- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Nařízení prodeje jednotky jako ultima ratio ochrany práv ostatních vlastníků?](#)